

6.11.2018

Lainsäädäntöjohtaja Hanna Nordström

Eduskunnan perustuslakivaliokunnalle

Puolustusministeriön lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi tiedustelutoiminnan valvonnasta ja laiksi valtion virkamieslain 7 §:n muuttamisesta (HE 199/2017 vp)

Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki tiedustelutoiminnan valvonnasta. Uudella lailla järjestettäisiin siviili- ja sotilastiedustelun laillisuusvalvonta sekä säädettäisiin eräistä parlamentaarisen valvonnan yksityiskohdista. Puolustusministeriö pitää laillisuusvalvonnan asianmukaista järjestämistä tiedustelutoiminnan kannalta keskeisenä.

Yleistä

Tiedustelutoiminnan laillisuusvalvonnasta huolehtisi uusi viranomainen, tiedusteluvaltuutettu. Valtuutetun tehtävänä olisi valvoa tiedustelumenetelmien käytön lainmukaisuutta sekä perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista tiedustelutoiminnassa. Tiedusteluvaltuutettu antaisi vuosittain kertomuksen toiminnastaan eduskunnalle, eduskunnan oikeusasiamiehelle ja valtioneuvostolle. Sotilastiedustelusta annetun lakiehdotuksen 104 §:n mukaan (HE 203/2017 vp) puolustusministeriön olisi puolestaan annettava eduskunnan oikeusasiamiehelle ja tiedusteluvaltuutetulle vuosittain kertomus tiedustelumenetelmien ja sotilastiedustelun suojaamisen käytöstä sekä valvonnasta. Kertomusta ei olisi perusteltua toimittaa eduskunnan tiedusteluvalvontavaliokunnalle, koska kyse on sisäisestä laillisuusvalvonnasta.

Puolustusministeriön näkemyksen mukaan ehdotettu sääntelymalli on toimiva ja perusteltu. Oikeusministeriön alaisen itsenäisen laillisuusvalvojan toiminnan asianmukainen järjestäminen on sotilastiedustelun uskottavuuden kannalta tärkeää.

Tiedusteluvaltuutetun toimivaltuuksista

Tiedusteluvaltuutetulle esitetään säädettävän vahvat toimivaltuudet laillisuusvalvonnassa. Valtuutetulla olisi laajat tiedonsaanti- ja tarkastusoikeudet sekä valtuudet määrätä tiedustelumenetelmän käyttö keskeytettäväksi tai lopetettavaksi, jos hän katsoo valvottavan menetelleen lainvastaisesti tiedustelutoiminnassa. Valtuutettu voisi myös määrätä lainvastaisesti hankitut tiedot viipymättä hävitettäväksi. Puolustusministeriö katsoo, että esitetyt toimivaltuudet ovat riittävät ja hyvinkin tehokkaat suhteessa valvonnan kohteeseen.

Esityksen mukaan tiedusteluvaltuutetulle voitaisiin tehdä kanteluja ja tutkimispyyntöjä. Puolustusministeriö toteaa, että myös vastuuministeriöille ja -viranomaisille tulee usein toimialtaan kansalaiskirjeitä, kanteluita ja muita pyyntöjä. Näitä käsitellessään ministeriöiden on syytä tehdä yhteistyötä tiedusteluvaltuutetun kanssa hyvän koordinaation varmistamiseksi. Puolustusministeriö katsoo, että myös puolustusvoimien ja puolustusministeriön laillisuusvalvontatoiminta (HE 203/2017) tulee järjestää niin, että toiminta on sujuvaa myös tiedusteluvaltuutetun toimialan kannalta.

Tiedusteluvaltuutettu voisi esityksen mukaan antaa erillisen kertomuksen tärkeäksi katsomastaan asiasta. Valtuutetun tulisi myös viedä merkittävät valvontahavaintonsa tiedusteluvalvontavaliokunnan käsiteltäväksi.

Yhteistyö tiedusteluvalvontavaliokunnan ja tiedusteluvaltuutetun välillä

Tiedustelutoiminnan valvonnasta annettavassa laissa säädettäisiin tiedusteluvalvontavaliokunnalle laaja oikeus tietojen ja selvitysten saamiseen. Yhteistyön sujuvuus tiedusteluvaltuutetun ja parlamentaarisen valvonnan välillä on puolustusministeriön näkemyksen mukaan keskeistä.

Tiedusteluviranomaisen ulkopuolisen valvonnan lisäksi valvontaa olisi suoritettava tiedusteluviranomaisessa ja tiedusteluviranomaisen hallinnonalalla, mistä olisi yleislakien lisäksi omat erityiset säännökset tiedusteluviranomaista koskevassa erityislainsäädännössä.

Nyt käsiteltävänä oleva hallituksen esitys liittyy kiinteästi hallituksen esitykseen siviilitiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi (HE 202/2017 vp) ja hallituksen esitykseen laiksi sotilastiedustelusta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 203/2017 vp). Kaikki hallituksen esitykset on jatkovalmistelussa valmisteltu tiiviissä yhteistyössä.

Puolustusministeriö pitää nyt käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä esitettyä valvonnan mallia peruteltuna ja riittävänä myös yksilön oikeussuojan toteutumisen kannalta. Esitys täyttää oikeusturvajärjestelyjä koskevan EIT:n ratkaisukäytännön vaatimukset. Puolustusministeriö toteaa vielä, että asianmukainen valvonta edellyttää riittäviä resursseja valvontaa suorittaville viranomaisille.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Puolustusministeriö
PL 31
FI-00131 Helsinki
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Office
Eteläinen Makasiinikatu 8
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
Telephone
0295 16001
Internat. +358 295 16001

Faksi
Fax
Fax
(09) 160 88244
Internat. +358 9 160 88244

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet
kirjaamo@defmin.fi
www.defmin.fi